

Remissvar kultursamverkansutredningen: Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun

Kultur- och fritidsnämndens yttrande

Kultur- och fritidsnämnden i Lunds kommun har beslutat att inkomma med följande yttrande över remiss av "Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun" (SOU 2023:28, dnr KU 2023/01093).

Sammanfattning av yttrandets synpunkter

- Bra att det öppnas upp för lokala variationer av hur samverkan inom kulturområdet bedrivs. Detta är utredningens styrka.
- Önskvärt att utredningen tydligare pekar ut möjligheten för kommuner att ta ett regionalt ansvar för utveckling inom specifika områden (exempelvis genom nod-avtal) och att former för detta också förs in i lagförslaget.
- Vi önskar att särställningen för de större städerna i en region, och nyttan av att dessa samverkar och sinsemellan fördelar ansvar och åtaganden, lyfts fram tydligare och erkänns även från staten.
- Vi välkomnar fokuset på konstnärlig frihet, och att detta skrivs in i lagtexten, men betonar samtidigt att konstnärlig frihet inte uppnås genom lag utan genom idogt arbete och dialog i den vardagliga praktiken.
- Slutligen belyser vi avsaknaden av konkreta skrivningar kring samlingsförvaltning. Lund huserar stora samlingar av kulturhistoriskt värde, och vill se ett större nationellt ansvarstagande för detta viktiga åtagande.

Inledning

Vi välkomnar översynen av Kultursamverkansmodellen. Skåne har sedan regionreformerna i slutet av 1990-talet varit i framkant i utvecklingen av möjligheten att hantera vissa statsanslag inom

kulturområdet i en friare samverkan mellan kommun, region och stat. Kultursamverkansmodellen, som utvecklades till en nationellt omfattande metod, har tillämpats i drygt tio år. Den har inneburit många fördelar för det regionala och lokala kulturlivet, men har också varit föremål för kritik, diskussion och debatt. Den nu genomförda utredningen och dess förslag bör ses som försök att lösa en del av de utmaningar som modellen inneburit. Detta lyckas till viss del, men det finns delar i utredningen som ännu är oklara.

Samverkan på alla nivåer

Den kanske mest avgörande skillnaden i utredningens förslag jämfört med nu rådande modell är att utredningen inte gör anspråk på att skapa en universallösning för hela landet. I stället konstateras att samverkan kan ske på olika sätt, och att de olika förutsättningar som råder i landet måste vara avgörande. Det är bra, och kanske utredningens främsta styrka. Samverkan fungerar bäst när formerna för den dikteras av de som ska samverka. I de av utredningen föreslagna förordningarna fastställs ett ramverk inom vilket det finns stor variationsmöjlighet för de lokala aktörerna att hitta sin egen form. Detta välkomnar vi.

Utredningen hade dock gärna kunnat gå något längre i att med lagstiftningen skapa större incitament för regioner att faktiskt omfördela såväl makt som medel. Det är tydligt utifrån de exempel som lyfts fram i utredningen att initiativ och ansatser där regionalt utvecklingsarbete bedrivs med både vertikal och geografisk variation uppmuntras. I Region Skåne finns redan flera initiativ där kommuner genom nod-avtal åtar sig att vara drivande inom ett fält. Lunds kommun är till exempel en litteraturnod i regionen. Genom att även i lagförslaget skapa former för sådan samverkan hade en kommun som Lund stått mycket starkare i att åta sig det regionala utvecklingsarbetet inom litteraturområdet och ställt sin kapacitet och kompetens inom området till förfogande för regionens övriga kommuner och aktörer.

Vi tror att Region Skåne, liksom högst troligt andra regioner, har mycket att vinna på att uppmuntra mellankommunal samverkan och decentraliserade modeller för utvecklingsarbete och stödfördelning. Malmö, Lund, Helsingborg och Kristianstad är regionens största städer och tillför alla helt unika värden till regionens kulturliv. Om samtliga dessa städer är det helt sant att påstå att de genom sina respektive satsningar inom kulturområdet bidrar till såväl de andra städerna i kvartetten, övriga kommuner i regionen och till den nationella kulturella infrastrukturen och mångfalden. Initiativ mellan regionens

större städer, som innebär att regionens högre nytta ges företräde framför suboptimering och revirmarkeringar bör främjas ytterligare. Vi är starka var för sig, och vi är ännu starkare tillsammans.

Konstnärlig frihet på riktigt

Vi ser med glädje att utredningen lyfter frågan kring konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd. Det finns en stor kraft i att lyfta in begreppet om konstnärlig frihet i lagtext, så som sker i förslaget. Det är dock viktigt att poängtera att detta inte på något sätt vaccinerar samhället mot vare sig censur eller andra former av inskränkningar i den konstnärliga friheten. Även i Sverige utsätts konstnärer och kulturutövare för hot och hat. Även i Sverige sker det en ständig förskjutning av vad som anses möjligt eller lämpligt att uttrycka inom ramen för konstnärligt skapande. Ett starkt och fritt kulturliv är en förutsättning för en levande demokrati – men ingen garant för det samma. Att upprätthålla kulturell frihet är ett idogt arbete, som bedrivs på alla nivåer. Det tyngsta lasset i detta arbete drar konstnärerna själva genom sitt konstnärliga, ekonomiska och säkerhetsmässiga risktagande och experimenterande. Vi som företräder det offentliga behöver freda, hylla och stödja detta i vardaglig praktik.

Samlingsförvaltning och kulturarv

Slutligen vill vi lyfta fram avsaknaden av konkreta åtgärder och mekanismer för samlingsförvaltning. Sveriges kulturarv innehåller en enorm variation och rikedom som många gånger förvaltas i samlingar som upprätthålls av entusiasm, kunskap, ansvarskännande och hårt arbete. Det räcker dock inte, och avsaknaden av ordet pengar i den förra meningens uppräknings utgör ett smärtsamt och reellt hot mot delar av vårt kulturarv.

Lunds kommun huserar ovanligt stora samlingar i relation till sin storlek, troligtvis de största utanför storstäderna. Det sker dock inte med kommunen som huvudman. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige förvaltar upp mot 400 000 kulturhistoriska föremål och 1-1,2 miljoner arkeologiska föremål. Lunds universitets Historiska Museum har mångdubbelt fler arkeologiska föremål och även de andra museerna i Lunds universitets organisation förvaltar stora samlingar. Finansieringen och stödet till verksamheterna har dock stort fokus på förmedlingen, publikarbetet och den dagliga ruljangsen. Vi menar att staten borde ta ett större ansvar för långsiktig, klimatsmart och beredskapsanpassad samlingsförvaltning. Kulturarvet är vår gemensamma angelägenhet, och ska inte vara beroende av tillfälliga konjunktursvängningar och lokalpolitiska prioriteringar. Att spara

saker är dyrt och ett evigt åtagande. Det går inte att pausa i ett år eller en mandatperiod, för att sedan återuppta. Vi menar att denna aspekt har missats av utredningen, och att det är viktigt att samlingsperspektivet i hela sin bredd och variation uppmärksammas tydligare. Vid en sådan fördjupning behöver även de geografiska skevheterna när det gäller finansiering av kulturarv och samlingar belysas. Det räcker att ägna en stund åt att kontempera skillnaderna mellan förutsättningarna för Kungliga biblioteket i Stockholm och Universitetsbiblioteket i Lund samt Historiska Museet i Stockholm och Lunds universitets Historiska museum, för att inse att det inte är samlingarnas storlek, kvalitet och signifikans som avgör finansieringen utan snarare dess geografiska närhet till Sveriges regering. Det behöver ändras, och en översyn av kultursamverkansmodellen är ett utmärkt tillfälle för en sådan förflyttning.